

Svea hovrätts dom 2014-09-17, mål nr T 5074-13

Preskription rörande fordran avseende ändrings- och tilläggsarbeten.

Claude D Zacharias

En dom om entreprenadrätt fångade mitt intresse, mycket på grund av att det för en gång skull är två hovrättsråd som är skiljaktiga.

1. Bakgrund

En ekonomisk förening (käranden) träffade den 14 december 2007, ett avtal med ett hotellföretag (svaranden) avtal avseende totalentreprenad. Svaranden var beställare och käranden var totalentreprenör. Entreprenaden avsåg ombyggnad till vandrarhem av en kontorsfastighet. Kontraktens arbetena skulle enligt avtalet utföras till ett pris om 11 500 000 kronor. För entreprenaden gällde standardavtalet ABT 94 med vissa avtalade ändringar. I 6 kap. 13 § ABT 94, finns en preskriptionsbestämmelse som lyder:

För entreprenörens fordringar avseende entreprenaden gäller en preskriptionstid om sex månader räknat från entreprenadens godkännande. Detta gäller dock inte entreprenörens fordringar till den del de avser kontraktssumman, mervärdesskatt eller arbeten utförda efter kontraktstidens utgång. Om entreprenören kan visa att han inte känt till eller bort känna till sin fordran, räknas preskriptionstiden om sex månader från den tidpunkt då han först bort äga sådan vetskap. Preskriptionstiden skall dock aldrig vara längre än tio år räknat från entreprenadens godkännande. Efter preskriptionsavbrott gäller en ny preskriptionstid om tio år. I övrigt gäller preskriptionslagen.

Hovrätten redovisar som skäl för den korta preskriptionstiden, med hänvisning till doktrin, att en beställare inte ska drabbas av överraskande krav långt efter det att parternas avtal genom godkännande av entreprenaden i praktiken har upphört (se, t.ex. Johansson, Entreprenadrätt och praktik, 2 uppl. 2007, s. 315 f). Parterna i det nu aktuella fallet kom dock överens om att ytterligare förkorta den angivna preskriptionsfristen och föreskrev därför att dem emellan skulle, med ändring av standardföreskriften i ABT, slutreglering ske senast 3 månader efter godkänd slutbesiktning.

Arbetena kom att utföras under 2007 och 2008. Slutbesiktning av underentreprenörernas arbete skedde den 31 juli 2008. Dessförinnan hade käranden anmält till svaranden att arbetena i totalentreprenaden var färdiga och tillgängliga för slutbesiktning. Någon slutbesiktning av själva totalentreprenaden parterna emellan har dock aldrig skett. Käranden väckte sedermera talan mot svaranden med yrkande att tingsrätten skulle förplikta svaranden att utge ersättning för bl.a. utförda ändrings- och tilläggsarbeten (ÄTA). Svaranden bestred käromålet och huvudinvändningen av intresse för denna redovisning var att även om ÄTA-arbeten hade utförts så var dessa preskriberade jämlikt 6 kap. 13 § ABT 94.

3. Domskälen

Hovrättens majoritet fastställde tingsrättens dom och därför blir det av intresse att redovisa den domen. Bestämmelsen i 6 kap. 13 § ABT 94 svarar inte omedelbart på frågan om hur preskriptionstiden för krav avseende ändrings- och tilläggsarbeten ska beräknas när någon slutbesiktning inte har skett och något godkännande av entreprenaden vid en sådan besiktning alltså inte kommit till stånd. Tingsrätten konstaterar att bedömningen därför även måste omfatta även andra tolkningsdata såsom systematiken i ABT 94 eller andra bestämmelser i standardavtalet samt den allmänna preskriptionsregeln i preskriptionslagen.

Tingsrätten framhåller:

[att det] i viss entreprenadrättslig litteratur gjorts gällande att preskriptionstiden bör räknas från samma tidpunkt som garantitiden enligt 4 kap. 7 § (Lindahl, Totalentreprenad, 1996, s. 118 f och Hedberg, Entreprenadkontrakt, 1996, s. 216). Enligt detta synsätt bör alltså preskriptionsfristen i det aktuella fallet räknas från den dag slutbesiktning rätteligen skulle ha skett. Det har samtidigt gjorts gällande - i fråga om en bestämmelse med motsvarande formulering i systeravtalet AB 04 - att avsaknad av godkännande av entreprenaden medför att tio års preskriptionstid enligt preskriptionslagen ska räknas från entreprenadens avlämnande (Johansson, Entreprenadrätt och praktik, 1 uppl. 2005, s. 324).

Tingsrätten påtalar också att det av 4 kap. 7 § ABT 94 framgår att garantitiden i vissa fall kan löpa från den tidpunkt slutbesiktningen rätteligen skulle ha utförts därför att beställaren inte ska kunna – genom passivitet – dels utsträcka garantitiden, dels utverka anstånd med betalning av kontraktssumman. Emellertid innebär den i ABT 94 angivna preskriptionstiden en strängare reglering mot entreprenören i jämförelse med vad som gäller för fordringar i allmänhet enligt preskriptionslagen. Därför – menar tingsrätten - att restriktivitet bör iakttas vid tolkningen av tillämpningsområdet och att det är angeläget att preskriptionstiden räknas från en tidpunkt som är lätt att fastställa.

Tingsrätten anför i domskälen ändamålsargumentering och framhåller att om preskriptionstiden skulle räknas från den tidpunkt när slutbesiktningen rätteligen borde ha skett skulle det ofta kunna leda till oklarhet från vilken tidpunkt fristen ska räknas. Dessutom skulle det, menar tingsrätten, också kunna leda till en oönskad förvirring genom att utgångspunkten för beräkningen av preskriptionstiden kan ändras om slutbesiktning verkställs i ett senare skede än vad som rätteligen borde ha skett. Tingsrätten framhåller dessutom att en beställare som anser att någon slutbesiktning inte behövs torde ha möjlighet att ensidigt godkänna entreprenaden och därmed utlösa sex månaders preskriptionstid enligt 6 kap. 13 § ABT första stycket.

Den slutsats som tingsrätten därmed drar är att i de fall något uttryckligt godkännande av entreprenaden inte finns, bör preskriptionslagens regler gälla. Hovrättens majoritet fastställde tingsrättens dom men vad tyckte då de två skiljaktiga hovrättsråden?

4. Hovrättens minoritet

Hovrättens minoritet lyfter särskilt fram formuleringen "I övrigt gäller preskriptionslagen" läst mot paragrafen i övrigt och ställer sig avvisande till att skrivningen ska ses som en föreskrift om vilken preskriptionstid som ska gälla för det fall att godkänd slutbesiktning inte har ägt rum. Därför anser minoriteten att frågan om preskriptionstidens beräkning ska besvaras med ledning av systematiken i ABT 94. Enligt bestämmelsen i kap. ABT 4 kap. § 7 om beräkning av garantitid, räknas denna tid från entreprenadens godkännande. Om inte slutbesiktning verkställs inom föreskriven tid på grund av beställarens underlåtenhet, räknas garantitiden från den dag besiktningen rätteligen skulle ha verkställts. Minoriteten i hovrätten anser att tillämpningen av ABT kap. 6 § 13 skäligen också borde innebära att preskriptionstiden borde räknas från den tidpunkt då slutbesiktning rätteligen skulle ha skett med hänvisning till doktrinen (se Lindahl, Totalentreprenad, ABT 94, s. 117 f och Hedberg, Entreprenadkontrakt, 1996 s. 216, jfr Motiv AB 72 s. 40 och BKK i skriften Entreprenadbesiktning, 1997 års upplaga, i anslutning till bestämmelsen om slutbesiktning i kap. 7 § 2 i AB 92). En konsekvens av ett sådant synsätt blir att för det fall en slutbesiktning inte verkställs inom föreskriven tid på grund av beställarens underlåtenhet så medför detta inte bara att garantitiden räknas från den dag då slutbesiktning skulle ha ägt rum utan även att övriga rättsverkningar av slutbesiktningen samtidigt inträder. Därför, och med stöd av doktrinen och systematiken i ABT, anser hovrättens minoritet att ABT kap. 6 § 13 ska tolkas så att preskriptionstiden börjar löpa när slutbesiktning *skulle* ha ägt rum och därvid ansågs det sakna betydelse att tolkningen eventuellt kunde vara fördelaktig för en passiv beställare.

5. Avslutande kommentar

Preskription innebär att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran, vilket följer av 8 § Preskriptionslag (1981:130). Preskription av en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen.

Entreprenadavtal är nästan helt oreglerade i lag men regleras i stor utsträckning i enhetliga standardvillkor som bygger på överenskommelser inom entreprenadbranschen såsom t.ex. ABT 94 vilket utarbetades inom Föreningen Byggandets Kontraktskommitté (BKK), i vilken ingick företrädare för olika intresseorganisationer på såväl beställar- som entreprenörssidan. Standardavtal finns också för konsumententreprenader men där avviker situationen något i och med förekomsten av

Konsumenttjänstlagen. Högsta domstolen har i sin dom NJA 2013 s. 271 (avseende AB 92) uttalat att det är naturligt att tolka standardavtal av ifrågavarande slag i ljuset av den dispositiva rätt som skulle ha tillämpats när standardavtalet i något avseende är oklart. Köplagens regler kan därvid komma att läggas till grund för bedömningen om någon gemensam partsavsikt inte kan fastställas, och det inte finns några omständigheter vid sidan av avtalstexten som kan klargöra hur parterna uppfattat ett omtvistat standardvillkor. Ledning kan också hämtas från systematiken och de övriga villkoren i standardavtalet.

Hovrättens majoritet (med ordförandens utslagsröst) ansåg således att preskriptionstiden i de fall där partsavsikten inte omedelbart framgår av avtalet, i de fall något uttryckligt godkännande av entreprenaden inte finns, regleras av preskriptionslagens regler. Eftersom entreprenadavtalet träffades mellan två juridiska personer är 2 § preskriptionslagen tillämplig. Enligt bestämmelsen gäller att en fordran preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. Enligt 5 § samma lag, avbryts preskriptionen genom att gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären, gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären eller borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos Kronofogdemyndigheten eller i skiljeförfarande, konkursförfarande eller förhandling om offentligt ackord.

Minoriteten hävdade preskriptionstiden började löpa från den tidpunkt då slutbesiktning rätteligen skulle ha skett. Kan man fastställa den tidpunkten gäller enligt ABT således en preskriptionstid om sex månader eller som i det aktuella fallet med hänvisning till parternas särreglering, tre månader.

Käranden har, föga förvånande, överklagat domen till Högsta domstolen, mål nr T 4983-14. Prövningstillstånd har ännu inte meddelats.